

Buitengewesten

Comité's van Nationalisten, te vergelijken met die welke op Java tot stand kwamen, werden ten tijde van de komst der Japanners ook hier en daar in de Buitengewesten gevormd, zo op Borneo, op Celebes en op Sumatra.

Borneo kende dergelijke comité's in Bandjermasin en in Pontianak, Celebes in Makassar en in Menado – ook hun was geen lang leven beschoren: hun optreden was in strijd met het beleid dat de Japanse marine wenste te volgen. Die marine wilde immers de door haar bestuurde gebieden bij Japan inlijven, d.w.z. tot Japanse kolonie maken, en met dat beleid was alle activiteit die van een wil tot zelfstandigheid of onafhankelijkheid getuigde, in strijd. De comité's in het marinegebied werden dan ook spoedig ontbonden – behalve op Ambon gingen de Japanners overal steunen op de traditionele volkshoofden die hun gezag aanvaardden zoals zij het tevoren met het Nederlandse hadden gedaan.¹

Zo ook op Sumatra (zie voor alle plaatsen die wij noemen, kaart IX op pag. 347). Hier hadden de Japanners het zich moeilijk gemaakt doordat zij, zoals wij in ons vorige deel beschreven, in het kader van hun geheime F-organisatie (de F sloeg op de Japanse organisator, majoor Iwaïtsji Foedjiwara) nationalistische leden hadden ingeschakeld die hun bij hun operaties hier en daar hand- en spandiensten hadden verleend en in Atjeh zelfs een algemene opstand tegen het Nederlandse gezag hadden kunnen ontketenen. Daar kwam bij dat zich, in tegenstelling tot hetgeen bij het Zestiende Japanse Leger op Java het geval was, bij het Vijf-en-twintigste dat Sumatra veroverde, geen Japanse burgers bevonden die op bestuursgebied konden worden ingezet. De Japanners, die het Nederlands apparaat van het Binnenlands Bestuur wensten uit te schakelen, zagen zich derhalve op Sumatra genoopt, Comité's voor de Ordehandhaving op te richten die, voorzover bekend, in Atjeh, Medan, Padang en Palembang tot stand kwamen. Het werden, zoals later een van de leden van die

¹ Op Ambon gingen de Japanners met de voormannen van de nationalistische *Sarekat Ambon* (het Ambonnees Verbond) in zee; de leider van dit verbond op Ambon, de onderwijzer E. U. Pupella, werd bestuurshoofd. Hij was een Christen die evenwel steun vond bij de Islamietische Ambonnezen. De Australische historicus Richard Chauvel veronderstelt in zijn in '84 voltooid proefschrift *Indonesia Merdeka! Ambon Merdeka? A modern social and political history of the Ambonese Islands*, dat de Japanners 'possibly thought that in an area suspected for its pro-Dutch sympathies it was important to appoint people who had clearly shown their opposition to the Dutch.' (p. 295)